

Södertörns högskola | Institutionen för Naturvetenskap, Teknik och Miljö

Kandidatuppsats 15 hp | Miljövetenskap | Vårterminen 2014

Konflikten bakom vildsvinsproblematiken ur ett "Crop-raiding"-perspektiv

– med fokus på svenska lantbrukare.

Av: Cecilia Törnqvist Igelström

Handledare: Patrik Dinnézt

En äldre invånare i Västbengalen menade att de elefanter som orsakar förluster av grödor skall skonas för att fenomenet var enligt denne ett sätt att betala skatt till naturen, precis som man gör till sin stat. (Sillero-Zubiri m.fl. 2006)

Sammanfattning

Vildsvinstammen har ökat snabbt i södra och centrala Sverige sedan några individer rymde ifrån fångenskap på 1970-talet. Vildsvin har en aptit för jordbruksgrödor vilket resulterar i en konkurrens om dessa grödor mellan arterna människan och vildsvin i en s.k. interspecifik konkurrens. Detta utgör i sin tur en konflikt mellan jordbrukare och vildsvin. Denna konflikt verkar även förvärras av jägares förvaltningsmetoder som, enligt lantbrukare, innefattar ett bristande jakttryck och utfodring i för stor skala. Mina resultat kunde visa en konflikt mellan jägare och lantbrukare som även verkar förvärras på organisationsnivå, d.v.s. Jägareförbundet respektive Lantbrukarnas riksförbund (LRF). Vildsvin anses som oönskade av flera respondenter och samtliga tycker att jakt är viktigt. Det finns olika sätt att öka lantbrukares toleransnivå för vildsvin i lantbruk vilket i sin tur kan minska konflikten mellan lantbrukare och vildsvin. Icke-dödliga förvaltningsmetoder bör vara anpassade för vildsvinens fysiska förutsättningar för att minska skador på lantbruk. Dödliga förvaltningsmetoder som jakt bör innefatta en snabb död för vildsvinet, vilket kräver god kommunikation mellan jägare samt tränade hundar i syfte att leta reda på det skjutna vildsvinet ifall det första skottet inte var dödligt.

Nyckelord

Vildsvin, lantbruk, crop-raiding, lantbrukare, jägare, förvaltningsmetoder.

Abstract

Wild boar population has increased rapidly in the south and central parts of Sweden since some individuals escaped from captivity in the 1970s. Wild boars have an appetite for agricultural crops resulting in a competition for these crops between the species man and wild boar, in a so-called interspecific competition. This in turn represents a conflict between farmers and wild boar. Management practices by hunters seem to enlarge the conflict, according to farmers there is a lack of hunting pressure and too much feeding. My results could show a conflict between hunters and farmers, which seems to worsen at an organizational level, Association of Hunters and the Federation of Farmers. Wild boar is considered as undesirable by several respondents and all of them agree that hunting is important. There are various ways to increase farmers' tolerance for wild boar in agriculture, which in turn can reduce the conflict between farmers and wild boar. To have an effect, non-lethal control should be appropriate for the physical conditions of wild boar. Lethal control should include a quick death for the wild boar, which requires good communication between hunters and trained dogs in order to locate the shot wild boar in case the first shot was not fatal.

Keywords

Wild boar, agriculture, crop-raiding, farmers, hunters, management.

Innehållsförteckning

1. Inledning.....	6
1.1 Bakgrund med Crop-raiding som utgångspunkt.....	6
1.2 Problemformulering: Vildsvin i det svenska lantbruket.....	6
1.3 Syfte.....	7
1.4 Frågeställning.....	7
1.5 Avgränsning.....	7
2. Vildsvinet.....	8
2.1 En introduktion.....	8
2.2 Jakt på vildsvin.....	8
2.3 Vildsvinsföda.....	9
2.4 Vildsvins förhållande till gränser.....	9
2.5 Förvaltningsmetoder för att reducera vildsvinsskador.....	9
3. Landsbygdsdepartementet.....	11
4. Schimpanser i Bossou.....	13
5. Elefanter i Indonesien.....	14
6. Teoretiskt ramverk.....	14
7. Metod.....	16
7.1 Kvalitativa studier.....	16
7.2 Kvalitativa intervjuer.....	16
7.3 Validiteten och reabiliteten.....	16
8. Resultat.....	17
8.1 Respondent på Jägareförbundet.....	17
8.2 Respondent på LRF.....	17
8.3 Jägare.....	18
8.3.1 Jägare 1.....	18
8.3.2 Jägare 2.....	18
8.3.3 Jägare 3.....	18
8.3.4 Jägare 4.....	19
8.3.5 Jägare 5.....	19
8.3.6 Jägare 6.....	19
8.4 Lantbrukare.....	19
8.4.1 Lantbrukare 1.....	19
8.4.2 Lantbrukare 2.....	20
8.4.3 Lantbrukare 3.....	20
8.4.4 Lantbrukare 4.....	20
8.4.5 Lantbrukare 5.....	21
8.4.6 Lantbrukare 6.....	21
8.4.7 Lantbrukare 7.....	21

8.5 Tabeller.....	22
8.5.1 Tabell 1.....	22
8.5.2 Tabell 2.....	22
8.5.3 Tabell 3.....	22
8.5.4 Tabell 4.....	23
9. Crop-raiding: Lösningar på konflikten.....	24
10. Diskussion	26
11. Slutsatser	28
11.1 Hur arbetar lantbrukare och jägare med vildsvinsproblematiken?.....	28
11.2 Är det en konflikt mellan lantbrukare och jägare?.....	28
11.3 Är konflikten större på organisationsnivå?.....	29
11.4 Potentiella lösningar.....	29
12. Referenslista.....	30
13. Bilagor.....	32
13.1 Intervjubilaga.....	32

1. Inledning

1.1 Bakgrund med Crop-raiding som utgångspunkt

”Crop-raiding” eller grödo -räder/plundrare är ett uttryck som används när våra mänskliga odlingar blir plundrade av olika sorters djur. Det kan även handla om boskap som faller offer för predatorer vanligtvis toppredatorer som till exempel tigrar, krokodiler eller vargar. Jag kommer att fokusera på plundring av grödor, vilket är det huvudsakliga problemet gällande vildsvin och lantbruk. ”Crop-raiding” innebär en stor potential till konflikt mellan människa och vilda djur (Karanth m.fl. 2013). Det kan finnas olika förklaringar till att djur plundrar grödor, men den främsta orsaken är enligt Hockings (2007) att beteendet är en anpassning till minskade naturliga habitat. Odlade grödor ökar tillgängligheten för näringsrik föda och lockar till ”crop-raiding”. Detta är ett exempel på konkurrens mellan arter om jordbruksgrödor, arten människan som placerar jordbruk i närheten av djurs habitat och övriga arter d.v.s. de djur som ”stjäl” människornas odlingar för att införskaffa sig föda (Hockings 2007).

Enligt Hsiao m.fl. (2013) påverkar närvarande arter, närhet till närmaste lantbruk, lantbrukets närhet till skog, storleken på mänsklig befolkning samt djurens migrationsmönster ”crop-raiding” beteenden. Det finns fall där vissa djurpopulationer har ökat i samband med större tillgänglighet på föda odlad av människor (Hockings 2007). Vid ohållbar odling av grödor kan vilda växter minska som resultat vilket i sin tur kan minska de vilda djurens naturliga föda. Detta kan orsaka att de vilda djuren söker sig till odlade grödor (Hockings 2007). Odlade grödor kan även smaka godare än vilda grödor vilket kan få djur att äta mer av odlade grödor (Hockings 2007). En ökad konflikt mellan odlare och djurliv minskar odlarens tolerans för djuret i fråga vilket minskar viljan att bevara djuret lokalt. Vid förlust av grödor kan lantbrukaren ta ännu mer mark i anspråk vilket minskar djurens naturliga habitat, eller så vidtar de avskräckande åtgärder mot djuren vilka kan bli dödliga och ej arts specifika. Ökade interaktioner mellan vilda djur och människor kan öka risken att sjukdomar sprids (Hsiao m.fl. 2013). I Sverige har vildsvinstammen ökat okontrollerat och snabbt under de senaste tjugo åren trots att jakt ägt rum. Vildsvin finns idag främst söder om Dalälven. Jordbruksgrödor finns ofta tillgängligt för vildsvin och grödorna är energirika. Vildsvinens aptit på jordbruksgrödor är stor och en växande vildsvinstam får därför konsekvenser för landets jordbrukare. En uppbökad vall eller förlorad skörd kan innebära stora kostnader för den enskilde jordbrukaren (Jordbruksverket 2010).

1.2 Problemformulering: Vildsvin i det svenska jordbruket

Vildsvin söker föda genom att ”böka” i marken med sina starka trynen. Störningarna i växtsamhället är påtaglig och bökandet lämnar ofta jorden bar vilket innebär bra möjligheter för frögroning och etablering av nya växtindivider. Detta kan leda till naturlig förnyring av skogar men kan även ödelägga stora delar av jordbrukets odlingar (Nationalencyklopedin, NE 2014). Vildsvinen orsakar förluster av grödor på flera sätt och de kan även p.g.a. av sitt bökande förorena hösilage med jordbakterier vilket medför extra arbete för att säkerställa vallen innan skörd. I dag är de ekonomiska konsekvenserna av vildsvinstammen dåligt

belysta, inte minst inom jordbruket. Ett exempel är i Södermanlands län där totalkostnaden för vildsvinskadorna uppskattas till 17 300 000 kr under 2009 (Jordsbruksverket 2010). Cirka 50 procent av mjölk- och växtodlingsgårdarna i länet hade vildsvinsskador under året och cirka 40 procent fick ekonomiska konsekvenser av skadorna (Jordsbruksverket 2010). Med en stor kroppsstorlek och en benägenhet att trampa sönder grödor samtidigt som de äter dem, utgör allätande vildsvin ett stort hot mot jordbruk. När de bökar efter rötter och ryggradslösa djur i marken orsakar de även skador på gräsmarker (Schley m.fl. 2003). Vildsvinen orsakar idag skador på lantbrukares grödor medan många jägare gärna vill utfodra djuren för att öka jakttillfällena. Det resulterar i en intressekonflikt vilket är ett vanligt problem i stora delar av Europa. I ett förvaltningsperspektiv är det viktigt att utvärdera vildsvinens aktivitetsmönster (Thurfjell m.fl. 2009). Inom mitt undersökningsområde finns problem med vildsvinsskador på lantbruk och eventuellt en konflikt mellan lantbrukare och jägare gällande delade meningar angående förvaltningsåtgärder. *Min hypotes* är att lantbrukare vill ha så lite som möjligt att göra med vildsvin för att få framgångsrika lantbruk och att jägare vill öka sina jakttillfällen eller inte minska tillfällena, vilket därmed resulterar i en intressekonflikt som i sin tur kan öka konflikten mellan lantbrukare och vildsvin.

1.3 Syfte

Med infallsvinklar från både svenska lantbrukare, jägare och relevanta aktörer har jag som mål att utvärdera om det finns skillnader i åsikter och konflikt mellan lantbrukare och jägare i ett förvaltningsperspektiv samt om det kan orsaka en ökad konflikt mellan lantbrukare och vildsvin. Jag vill även evaluera om den potentiella konflikten är större eller mindre på organisationsnivå, d.v.s. Lantbrukarnas riksförbund och Svenska Jägareförbundet. Jag vill likväl utveckla och formulera potentiella lösningar på problemet "crop-raiding" gällande vildsvin och svenska lantbrukare, med data ifrån svenska lantbrukare och jägare samt med hjälp av tidigare studier. Det innebär att så få odlade grödor som möjligt går förlorade till vildsvin med så få individer som möjligt som tar skada och dör. Förvaltningsmetoderna bör dessutom respektera vildsvinens naturliga beteenden. Dessa lösningar har som mål att minska *konfliktens* omfattning.

1.4 Frågeställning

Hur arbetar lantbrukare och jägare med vildsvinsproblematiken?

Vilka är de reella konflikterna kring vildsvinsproblematiken och kan de böttna i skillnader i åsikter hos jägare och lantbrukare?

1.5 Avgränsning

Jag har intervjuat jägare och lantbrukare från regionerna Södermanland, Uppland, Värmland, Närke och Skåne. Jag har även intervjuat en respondent från Svenska Jägareförbundet och en respondent från Lantbrukarnas riksförbund, LRF. Landsbygdsdepartementet anser att Svenska Jägareförbundet är en viktig intresseorganisation gällande vildsvinsförvaltning och har därför fått regeringsbeslut att stärka förvaltningen (Landsbygdsdepartementet 2013). Det finns

problem med vildsvinskadorna i dessa ovanstående regioner och de har klimat som vildsvin trivs i, speciellt Skåne med dess milda vintrar. Det finns inga vildsvin i norra Sverige möjligen p.g.a. av det hårdare klimatet med snö och is vilket bidrar till svårigheter att finna föda.

2. Vildsvinet

2.1 En introduktion

Vildsvin, *Sus scrofa*, är en art i hovdjursfamiljen svin. Den är vanligen betydligt mindre men kan bli 185 cm lång och med en mankhöjd upp till 100 cm. Vildsvin finns i Europa, Asien och norra Afrika. De är allätare med frukter av ek, bok, hassel och olika rötter samt animaliskt föda (NE 2014). Subadult vildsvin kallas kultingar och senare ettårsunge, handjuret kallas galt, hondjuret gylta om hon inte fått kultingar, med kultingar kallas hon sugga (Thurfjell 2001). Vildsvin utrotades i Sverige på 1600-talet och blev senare introducerade för att sedan utrotas igen på 1940-talet. Vildsvin introducerades på nytt i fångenskap för köttproduktion men några av dem lyckades rymma under 1970-talet (Thurfjell m.fl. 2009). Sedan dess har vildsvinspopulationen växt snabbt i centrala och södra Sverige och räknas idag som en del av den svenska faunan efter att ha blivit accepterad av den svenska Regeringen 1988 vilket innebär att de inte får utrotas (Lindblom 2010).

Inom många däggdjursarter är förhållandet mellan modern och hennes ungar viktig gällande stabiliteten i det sociala systemet. Vildsvin är polygama djur och hondjuren kan lätt samarbeta med andra honor gällande omhändertagande av kultingar. Den genealogiska aspekten i flocklivet som innehåller honor och kultingar är fortfarande spekulativt, de studier som gjorts angående detta baseras på få individer (Kaminski m.fl. 2005). Troligtvis består dock flockarna av en ledarsugga, hennes döttrar, barnbarn och deras kultingar i ett matriarkat system (Lindblom 2010). Handjuren stöts ut ur flocken efter en tid och fortsätter sedan till största delen av livet i ensamhet (Kaminski m.fl. 2005). Vildsvin har, till skillnad från andra klövdjur i liknande kroppsstorlek, en mycket stor reproduktionskapacitet med 3-6 kultingar per kull per år. Ett hondjur kan bli betäckt vid fyra månaders ålder. De kan likväl reproducera sig under hela året, men vanligen föds kultingar under senvintern och tidigt vår (Thurfjell 2011). Vildsvin är nattaktiva (Thurfjell 2011) och mycket skygga djur (NE 2014). Djuren kan röra sig ca 7,2 km per natt för att hitta föda (Lindblom 2010). När ett djur blir upptäckt av en så kallad fiende väljer det att gå till attack eller att fly, vildsvinen flyr oftast vilket gör att de sällan anfaller och visar aggressivitet gentemot människor (Thurfjell 2011). Jakten är den främsta dödsorsaken för vildsvin (Jordsbruksverket 2010). Detta kan tyda på att vildsvin har få naturliga predatorer.

2.2. Jakt på vildsvin

För vuxna vildsvin är jakttiden mellan 16 april och 15 februari. Suggor med kultingar är alltid fredade, årsungar får dock jagas under hela året. Jakt med hund är tillåtet från 1 augusti till och med 31 januari. Vanligtvis är vildsvin nattaktiva, därför jagas de ofta på åtelnattetid, men de får jagas dygnet runt. Det finns inga restriktioner på hur många vildsvin som får skjutas. Vid skydds jakt får rörlig belysning eller mörkerriktmedel användas på vildsvin som orsakar

skada i odlingar, vid innehav av tillstånd från Länsstyrelsen. Fast belysning vid åtel är tillåten och vid vildsvinsjakt finns även fler tillåtna fångstredskap (Naturvårdsverket 2013).

Enligt Tham (2001) orsakas stora konsekvenser när en ledarsugga skjuts, till exempel kan det leda till större skador på jordbruk. Detta eftersom frånvaro av ledarsugga orsakar störningar i flocken samt kan få vildsvin att bete sig mer oförsiktigt åt då den erfarna suggan är borta. Vildsvin är genom intelligens och försvarsförmåga ett svårfångat byte. Vanliga metoder vid vildsvinsjakt är; tryckjakt/drevjakt med hjälp av hund, åteljakt där vildsvin utfodras i jaktsyfte samt skydds jakt där vildsvin jagas under natt på exempelvis jordbruk (Tham 2001).

2.3. Vildsvinsföda

Vildsvinens föda är till största delen är vegetabilisk med fyra huvudgrödor; ollon och nötter, rötter, grönt växtmaterial och grödor från lantbruk. Animalisk föda äter de en mindre del utav och de djur som intas ofta är; insekter, dagmaskar, fåglar och andra däggdjur. Djur som amfibier, reptiler och snäckor äter vildsvin i mindre mängder enligt Schley m.fl. (2003). Bland grödor från jordbruk är bl.a. majs, ris, vete, potatis och havre på vildsvinens meny. Vildsvinens vegetabiliska och animaliska föda varierar kraftigt, både årsvis och per årstid. Det finns även stora regionala skillnader gällande val av föda, vildsvinens födointag från Frankrike skiljer sig från de spanska vildsvinens diet (Schley m.fl. 2003). Vildsvin kan alltså anpassa sitt födointag till stor del utifrån vad som finns tillgängligt.

2.4. Vildsvins förhållande till gränser

Många vildsvin håller sig nära gränserna till jordbruk, troligtvis för att de då har nära till flykt menar Thurfjell m.fl. (2009). Mindre jordbruk har då större risk att oftare få skador då gränserna är närmre varandra än på ett större jordbruk. Med samma princip har större lantbruks mittpunkt mindre chans att få skador. Vid vår och sommar då grödor är mogna väljer fler vildsvin att ignorera gränser samt att oftare närvara på lantbruk. Även om utfodring äger rum på olika områden föredrar många vildsvin mogna grödor på jordbruken framför den utlagda maten under den varmare delen på året (Thurfjell m.fl. 2009).

2.5. Förvaltningsmetoder för att reducera vildsvinsskador

Elstängsel kan minska skador på begränsade områden och till en viss del enligt Geisser m.fl. (2004). Det är inte möjligt att ha elstängsel på ett för stort område, då det krävs mycket arbete. Vildsvinen förflyttade sin konsumtion av grödor från området med elstängsel till ett mindre skyddat område. Därför kunde inte författarna utmäta en signifikant minskning av skador på jordbruk då de använt sig av ett större område med och utan elstängsel och mätt den totala skadan. Stängslen som Geisser m.fl. (2004) använt sig av hade två vajrar, en 20-40 cm och den andra 50-70 cm ovanför marken. *Utfodring* orsakar ökade skador på jordbruk menar Geisser m.fl. (2004). På två sätt kan de ökade skadorna förklaras, det första är att dessa utfodringsplatser kan locka till sig vildsvin som annars inte hade närmat sig området, eller vistats särskilt ofta och länge där. Det andra är att vildsvinen efter att ha besökt utfodringsplatsen senare besöker jordbruken om utfodringsplatsen är relativt nära. Även om jordbruksskador kan minska p.g.a. utfodringsplatser kan det i framtiden innebära större skador

på jordbruken då vildsvinsstammen kan växa m. h.a. det extra födointaget. *Jakt* kan signifikant minska populationen och kan signifikant minska skador på mark enligt Geisser m.fl. (2004). Skadornas storlek inom områdena minskade årsvis endast med en ökad framgång av jakt, inte av jaktaktivitet. Ett minskat antal vildsvinsindivider krävdes för att minska skadorna på jordbruken. Effekten av jakten kan även vara liten, då de vildsvin som närmade sig jordbruk var de som sköts, visade inget att detta ”crop-raiding” beteende var på väg att försvinna för det. Detta är dock inte så konstigt med tanke på dess höga reproduktion. Upp till 90 % av suggorna blir dräktiga en andra gång. En selektiv jakt på hondjur kan effektivt reducera populationens storlek enligt Geisser m.fl. (2004). Könbestämning av unga vildsvin är dock mycket svårt i fält. Således selektiv avskjutning skulle äga rum på hondjur är jaktansträngningen på vildsvin stor och antalet skjutna hondjur blir troligtvis inte av större antal p.g.a. att det är så svårt att könsbestämma under jakt. Reproduktionen i en vildsvinspopulation kommer troligtvis inte att signifikant minska av selektiv jakt på hondjur av den anledningen anser Geisser m.fl. (2004). En kombination av dessa tre nämnda förvaltningsmetoder har fungerat på vissa områden, men enligt Geisser m.fl. (2004) var enbart jakt den metod som signifikant kan minska skador på grödor. Därmed anser författarna att effektivare jaktmetoder behöver implementeras (Geisser m.fl. 2004).

Keuling m.fl. (2008) kunde inte dokumentera en signifikant inverkan av jakt på vildsvins val av lokalisering och revirstorlek. Ett måttligt jakttryck gav en försumbar effekt gällande djurförflyttningar. Djurens förflyttningar verkade främst bero på förändrade årstider. Det kan alltså vara svårt att få vildsvin att försvinna från olika områden med hjälp av jakt. Jakten kunde dock användas till försök att både minska populationen och spridningen av sjukdomar, men det var inget författarna kunde påvisa (Keuling m.fl. 2008).

Karant m.fl. (2013) har undersökt avskräckningsmetoderna stängsel, mänsklig vakt på nätter samt olika typer av lampor på elefanter, tigrar, grisar och olika hund-och kattdjur. Ingen av dessa avskräckningsmetoder kunde separat bidra till minskade ”crop-raiding” utfall men metoderna tillsammans kunde däremot bidra till det. Karant m.fl. (2013) redogjorde för två rekommendationer för att minska konflikt samt minskade av fall av ”crop-raiding”. Den första var att skapa kartor över regioner med skador och märka ut de mest sårbara områdena för att kunna utföra proaktiva handlingar. För det andra behövs mer support till människor som är utsatta för ”crop-raiding”. Därför behövs, innan implementering av diverse metod, utvärderingar av både vetenskapligt och effektivitetsmässigt slag. För det tredje bör kompensationsprocesser för grödoförluster utvecklas, men detta kan samtidigt orsaka att det arbetas mindre med att få bort djuren från grödorna samt fientlighet kan skapas om ansökan för kompensation inte godkänns. I ett heterogent landskap som till exempel ett naturreservat är det svårt att hitta en generell metod som fungerar överallt och författarna betonar ekonomiska incitament som kompensation, försäkring samt att försöka dela på olika intäkter, från exempelvis turism (Karant m.fl 2013).

Det viktigaste aspekterna gällande metod för att minska konflik mellan vilda djur och människor är att metoderna ska vara kostnadseffektiva, enkla att arbeta med samt kräver lite arbete. Jordbrukarna runt naturreservatet i Budongo forest i Uganda ansåg att metoder som betalda vakter, vakthundar, elstängsel, lampor och alarm var de mest effektiva på djur som

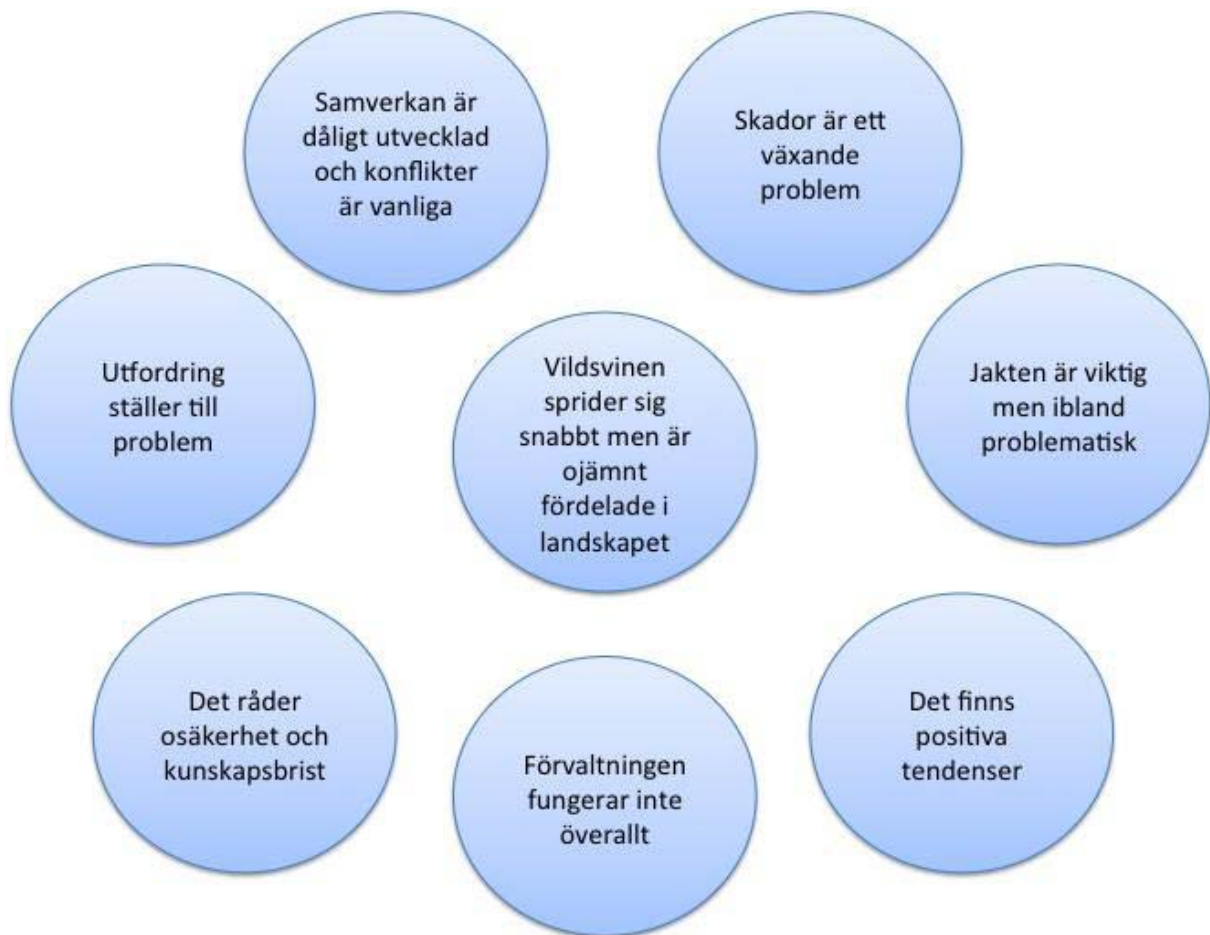
grisar, apor och elefanter. Den effektivaste metoden i denna studie var betalda vakter och/eller orsaka lite skada på de vilda djuren. Kostnaderna för att betalda vakter var den avgörande orsaken till varför den metoden inte användes i större skala, dock var det den vanligaste metoden i denna region samt i närstående regioner (Hsiao m.fl. 2013).

3. Landsbyggsdepartementet

Sveriges landsbygdsminister Eskil Erlandsson klargjorde att 2013 var det rekordavskjutning på över 97 000 vildsvin och stammen breder ut sig till nya områden (Landsbyggsdepartementet 2013). Vildsvinen orsakar stora skador på lantbruk, i trafiken och i trädgårdar. Skador orsakade av vildsvin ersätts inte eftersom vildsvin får jagas under hela året. Staten ersätter enbart skador orsakat av fredat vilt och Erlandsson menar att situationen är särskilt problematiskt för arrendatorer som saknar jakträtt. Markägare, lantbrukare och jägare bör utföra den praktiska vildsvinsförvaltningen, då Erlandsson anser att den förvaltningen bör ske på den lokala nivån. Intresseorganisationer spelar en mycket stor roll som ex. LRF och Jägareförbundet. För att underlätta etablerandet av en effektiv vildsvinsförvaltning har regeringen vidtagit åtgärder, implementerat förordningsändringar för att underlätta jakten samt bidragit till åtgärder för att öka avyttringen av vildsvinskött. Utvecklad belysning har utarbetats för att underlätta jakten samt ökad forskning runt trikinprovtagning (trikiner=paraiter som kan finnas i vildsvin bl.a.) vilket regeringen har utfärdat till Livsmedelsverket. Syftet med dessa åtgärder är för att vildsvinen ska bli en resurs.

Naturvårdsverket är den ansvariga myndigheten för jakt och vilt och har således en viktig roll i utvecklandet av den svenska vildsvinsförvaltningen. En nationell förvaltningsplan för vildsvin som ska vara ett kunskapsstöd för länsstyrelsernas arbete, har Naturvårdsverket tagit fram. *Länsstyrelserna* har skapat sina egna regionala förvaltningsplaner för vildsvin, med stöd i den nationella förvaltningsplanen. *Svenska Jägareförbundet* har som uppgift att utveckla metoder för att uppskatta tätheter av vildsvin, utfärda rekommendationer för utfodring och åtling av vilda djur. Intresseorganisationen informerar likväl om tillvaratagande av kött från vildsvin samt vikten av trikinprovtagning av vildsvin (Landsbyggsdepartementet 2013).

Vid en diskussion mellan länsstyrelsetjänstemän från vildsvinstäta Örebro- och Skåne län samt representanter från länens viltförvaltningsdelegationer 2013 utarbetades en nulägesituation samt en önskvärd vildsvinssituation:

Figur 1. Detta är dagens uppfattning gällande vildsvin i de två länen. Bild med tillstånd från Anders Esselin.

Figur 2. Detta är den önskvärda situationen gällande vildsvin. Bild med tillstånd från Anders Esselin.

4. Schimpanser i Bossou

I Bossou i Guinea lever lantbrukare och schimpanser sida vid sida. Enligt Hockings (2007) utövar Schimpanserna i området med jämna mellanrum "crop-raiding" på lantbrukarnas grödor vilket sällan uppskattas. Det verkar finnas någon slags taktik bland primaterna vid "crop-raiding" för att avleda bönder. Schimpanser åt gärna i kanten av risfält där de snabbt kunde fly tillbaka in i skogen och sällan åt de i mitten av fältet. När schimpanser plundrade grödor från odlade fält märktes det att de väsnades mindre, tog med sig födan och åt på ett säkrare ställe samt det var tydligt att schimpanserna var mer vaksamma. I området Bossou fanns inga större konflikter mellan människorna och aporna. Potentialen till konflikt mellan människor och plundrande djur i övriga Afrika är dock stor vilket innebär att lösningar är nödvändiga. Det kan finnas mer eller mindre antropogen tolerans för de plundrande djuren vilket det kan finnas flera orsaker bakom. En anledning varför det inte fanns några direkta konflikter mellan schimpanserna och människorna var för att aporna ansågs vara mytologiska samt att de hade ett värde för befolkningen. Samtliga invånare hade dock inte så stort tålamod för schimpanserna, då de försökte på olika sätt att jaga bort dem. Det var förbjudet att döda och äta schimpanser i området därför fanns det svårigheter att agera med dödliga metoder. I de regioner där schimpanserna ansågs mytologiska kan utbildning potentiellt öka kunskapen

och därmed minska rädslan som fanns för aporna då mytologin kan försvinna. Detta kan resultera i att schimpanserna riskerar att bli sårbara för direkt exploatering. Icke-mänskliga primater däribland schimpansen är starkt utrotningshotad. Faktorer som skogsskövling, fragmentering, tjuvjakt, sjukdom och husdjurhandel är de som påverkar mest (Hockings 2007).

5. Elefanter i Indonesien

Nationalparken Way Kambas i södra Sumatra i Indonesien anses elefanter vara hotade och därmed har man försökt att skydda dem sedan 1931 (Nyhus m.fl. 2000). Småskaliga odlingar nära nationalparken är det dominerade levnads sättet och det råder stora konflikter mellan elefanterna och människorna i området. Elefanterna kommer ofta i par när solen har gått ner och tar för sig av lantbrukarnas grödor året om, vilket orsakar förluster av grödor. Att döda elefanter i området är olagligt men det sker i vissa fall ändå, människor både skadas och dör i samband med konfrontation med elefanter. Detta betyder att denna konflikt inte bara är monetär utan även livsfarlig för invånarna. Vissa grödor var mer populära hos elefanter som ris och majs men även många andra grödor förstörs av elefanternas åtande och trampande. Elefanterna visade sig ha respekt för öppna ytor och närvarade oftare vid mindre exponerade områden med höga växter exempelvis. Metoder som invånarna använde sig av för att försöka skrämja bort elefanter när de såg dem på deras lantbruk var att orsaka höga ljud som att skrika eller med hjälp av smällare. Lampor och eld kunde även användas. Vissa invånare försöker att plantera samma grödor som sin granne då de kan turas om att vakta dem. Elefanter gjorde mindre intrång då lantbruk gränsade mot djupare vatten eller omslötts av kraftiga staket. Elstängsel hade likväl prövats och det hade effekt om strömmen var tillräckligt stark, annars inte. De kunde se till att klippa gräset kort så elefanterna skulle känna sig mer exponerade och för att lättare kunna upptäcka dem. Tillfångatagande av de elefanter som påträffas förstöra grödor utförs i liten skala och denna metod verkar inte effektivt då ingenting säger att inte andra elefanter kommer att göra samma sak senare. Det finns likväl ingen lämplig plats att lämna dem på. En annan metod var att introducera elefantkontrollgrupper, vilket skulle kunna minska pressen på lantbrukarnas övervakning. Många invånare vill dessutom ha kompensation för förstörelsen på deras grödor, de har problem med elefanter och kan inte lagligt döda dem så de måste helt enkelt stå ut med en viss förstörelse. Därför kan kompensation i detta sammanhang vara rättvist. Kemiska preparat som pepparspray hade några lantbrukare provat, dock har metoden inte testas i större skala. De flesta tillfrågade lantbrukare i regionen samtyckte om att robusta staket och elstängsel med tillräcklig ström var de effektivaste metoderna och att orsaka ljud och ljus vid ett påträffande av elefanter hade en ganska liten effekt (Nyhus m.fl. 2000).

6. Teoretiskt ramverk

När djur på något sätt utför ”crop-raiding” på människors grödor konkurrerar människan och djuren om området och grödorna, i en så kallad en interspecifik konkurrens. Expanderade jordbruk och minskade habitat för djur kan vara möjliga orsaker till denna mellanartskonkurrens. I Sverige har vildsvinsstammen ökat kraftig sedan 1970- talet vilket innebär att fler individer får samsas om samma plats vilket är i Sveriges södra delar i både

skogar och jordbruk. Mellanartskonkurrensen i denna situation bör växa om jordbruken eller vildsvinstammen växer. *Gauses princip* innebär att om två populationer av olika arter har identiska ekologiska nischer och de två populationerna lever inom samma geografiska territorium samt om den ena populationen ökar i en lite snabbare takt än den andra, kommer den sistnämnda populationen dö ut. Ekologisk nisch är ett grundbegrepp inom ekologin som avser en viss arts eller en populations omvärldsrelationer. (Hardin 1960) Dessa omvärldsrelationer är exempelvis; artens näringsbehov, krav och toleranser gentemot klimatfaktorer, roll som näring för organismer på högre trofisk nivå och konkurrens om resurser samt dess direkta inverkan på omvärlden med effekter gentemot andra arter. Samexisterande arter bör således skilja sig från varandra i åtminstone ett viktigt avseende. Människan och vildsvinet delar inte identiska nischer, dock överlappar de. Båda är exempelvis allätare men med stora variationer i val av föda. I samband med att vildsvinstammen har expanderat samt att det finns jordbruk utspridda, tvingas vildsvinet leta föda på nya platser när fler områden blir upptagna av andra vildsvin. En mellanartskonkurrent situation uppstår inom detta problemområde när människan vill ha framgångsrika lantbruk med födosökande vildsvin i närheten, båda arterna har nytta av de odlade grödorna. Varken människan eller vildsvinet riskerar i någon större utsträckning att utrotas inom denna mellanartskonkurrens på resurser, då människan har alternativ på föda på andra håll vilket vildsvinet har likväl i skogarna, dock verkar vildsvinet ha stark aptit för odlade grödor. Det går att konstatera att lantbrukare uppfattar något som förstör deras grödor som negativt precis som att jägare inte vill sluta jaga ett visst djur som de anser vara en trevlig aktivitet, för att dessa djur börjar minska i antal. Vildsvin som nämns ovan i tidigare studier föredrar ofta mogna grödor framför utlagd fodring. Jag antar därmed att samtliga dessa tre grupper agerar utifrån *rationella val* vilket är en referensram som sammanfattat handlar om organismers strävan efter att maximera sin egennyttan eller intresse och att kostnaden/den negativa effekten eller resursen ska minimeras. Teorier om rationella val används för att förstå och matematiskt beskriva socialt och ekonomiskt beteende hos människor eller djur. De resurser som är i andras intresse, som en individ förfogar över, kan vara en mängd olika ting och handlingar (Simon 1955). I detta fall rör det föda, brukande av jord och jaktframgångar. Vildsvinet förväntas äta den föda de föredrar mest med övervägande gällande fara på olika platser, ex. lantbruk. Jägare förväntas vilja maximera jakttillfällena vilket kan få dem att på olika sätt arbeta för att stammen ska växa eller för att inte minska. Lantbrukare förväntas vilja maximera framgången på deras lantbruk och därmed kan de önska att vildsvinet försvinner, antingen för gott i Sverige eller bort ifrån deras lantbruk då djuren orsakar främst skada med dess närvaro för dem. LRF och Jägareförbundet är två intresseorganisationer med troligtvis olika intressen och åsikter gällande vildsvin. LRF består främst av lantbrukare och har sannolikt liten nytta av vildsvin i deras arbeten, tvärtom orsakar de mer skada än nytta för dem. Vildsvinet orsakar både ekonomiska förluster likväl som de orsakar extra arbete för lantbrukare. Jägareförbundet som främst organiserar jägare ser troligtvis vildsvinet som en resurs som eventuellt kan utfodras för att motverka en minskning av stammen. Med många vildsvin i skogarna har jägarna fler chanser att skjuta ett djur, vilket är en orsak till varför jägare troligtvis inte vill att stammen ska minska i något större omfattning. Jag antar alltså att dessa två organisationer försöker maximera deras egennyttan förenligt med teorin om *publika val* vilket är en gren i den rationella teorin (Buchanan & Tollison 1984). En organisations

arbete, utfört av flera medlemmar som antas handla efter egennyttan, kan utformas till ett resultat som inte var önskat av majoriteten av medlemmarna. Resultatet kan bero på olika ting, därmed kan konflikten mellan jägare och lantbrukare antingen minska eller öka på organisationsnivå.

7. Metod

7.1. Kvalitativa studier

Jag har valt att använda mig av kvalitativa studier för att få en ökad insikt i potentiella problem gällande vildsvin på lantbruk samt hur lantbrukare, jägare samt Jägareförbundet och LRF väljer att arbeta med problemet. Lantbrukare är slumpmässigt utvalda från kontaktlistor på LRF:s hemsida samt från en personlig kontakt till mig. Jägare är slumpmässigt utvalda från kontaktlistor på Jägareförbundets hemsida samt från två personliga kontakter. Detta förklarar det stora regionsspannet mellan respondenterna, vilket innefattar fem landskap. Båda dessa två grupper fick som uppgift att utifrån deras erfarenheter och kunskap, beskriva problematiken och förslag på förvaltningsåtgärder. Med hjälp av intervjuer av jägare och lantbrukare kan jag för min egen del problemformulera samt utforska om det finns en konflikt mellan dessa i vildsvinssituationen. Jag använder intervjuer som bas för att få svar på om det finns en åsiktskonflikt samt för att försöka hitta potentiella lösningar på vildsvinsförstörelse på lantbruk. Jag kommer även att arbeta med tidigare studier som främst ägt rum i andra regioner innehållande ”crop-raiding”, med både vildsvin och andra djur i fokus i syfte att främst finna icke-dödliga förvaltningsmetoder.

7.2. Kvalitativa intervjuer

Det aktörer som ingick i mina respondentintervjuer var sju lantbrukare, sex jägare, en respondent från Jägareförbundet respektive LRF. Mina frågor var till en början ganska omfattande och skalades ned efter två intervjuer pga. av att jag ansåg att delar av frågorna var irrelevanta. Två intervjuer skedde via telefon vilka blev semistrukturerade. Transkribering av telefonintervjuerna skedde direkt efter intervjun. Fem intervjuer skedde via e-post med samma frågor, inga följdfrågor ställdes. Jägareförbundet och LRF intervjuades via mail, med ett flertal följdfrågor för att öka min förståelse i problematiken.

7.3. Validiteten och reabiliteten.

Reabiliteten är hög om fler undersökare genom samma metod får liknande resultat, vilket jag tror gäller för denna uppsats gällande tidigare studier om lösningar på ”crop-raiding” problem. Självklart kan tekniken för undersökning av förvaltningsmetoder förbättras vilket kan orsaka att effektivare lösningar kan utläsas av studier. De studier jag har arbetat med behandlar olika utrotningsshotade djur, vildsvin i Sverige samt i andra europeiska länder och studier som behandlar lösningar på konflikter mellan vilda djur och människor. Med en liknande litteraturstudie anser jag att liknande resultat bör uppenbaras. När det gäller mina utvalda respondenter kan deras åsikter och tankar ändras över tiden. Faktorer som kan påverka deras svar är lagar, policys, förvaltningsmetoders effektivitet och människors ändrade värderingar. Validiteten är hög om forskningsfrågorna är svarade på, jag fokuserade på frågeställningen

vid intervjuerna. Dock hade jag för många frågor från början, som sedan kortades ner för att bättre kunna fokusera på frågeställningen.

8. Resultat och analys

8.1. Respondent på Jägareförbundet

Av de personer jag har intervjuat instämmer samtliga att en viktig lösning på vildsvinsproblematiken är jakt. En respondent på Jägareförbundet säger att för att söka vapenlicens idag krävs det att man har jägarexamen och plats att jaga på. Det går bra att jaga på egen mark eller så arrenderar man jakten av en annan markägare. Respondenten beskriver jakten på vildsvin som både spännande och utmanande och i Sverige finns inga restriktioner på hur många vildsvin som får skjutas. En negativ aspekt med vildsvinsjakt är att hundar skadas. Enligt Jaktlagens § 4 är jägare skyldiga att ge vilt skydd och stöd och förenligt med det är Jägareförbundet emot ett förbud av utfodring. Respondenten menar att vid en hård och sträng vinter kan en sugga förlora sina ungar i köld eller svält vilket kan orsaka att hon får en ny kull ganska omgående. En avsaknad av utfodring en hård vinter kan alltså orsaka att nya kullar föds och respondenten menar också att vilt ska förvaltas genom jakt och inte svält. Det finns inga data på skadeskjutningar av vildsvin men respondenten misstänker att det kan förekomma i ett större omfattning gällande vildsvin jämfört med exempelvis jakt på älg. Detta eftersom vildsvin springer snabbt i flock, de kan alltså vara svårare att träffa, samt att det finns på vissa håll en syn på vildsvin som oönskade. Det kan orsaka att vissa människor, med eller utan jägarexamen, tummar på etiken när det gäller vildsvinsjakt. Respondenten lägger tonvikten på ett högt jakttryck för att hålla vildsvinspopulationen i lämplig skala men anser att stammen bör växa till sig på vissa områden. Ledarsuggans betydelse i flocken är omdiskuterad, dock är kunskapen gällande detta bristfällig anser respondenten. Via muntliga källor har respondenten uppfattat att unga vildsvin betett sig märkligt åt utan en ledarsugga och de hade orsakat skador på lantbruk. Förenligt med försiktighetsprincipen bör, enligt respondenten, ledarsuggan skonas från jakt. Vildsvinstammen skattade Jägareförbundet under vintern 2012/2013 till 175 000 djur, det är dock svårt att veta hur många djur som finns i skogarna. Ett egenvärde anser Jägareförbundet att vildsvin har, dock kräver arten ett hårdare jakttryck än andra djur p.g.a. deras höga reproduktionspotential.

8.2. Respondent på LRF

Många metoder har testats för att lösa vildsvinsproblematiken på lantbruk, menar en respondent på Lantbrukarnas riksförbund (LRF), men tror att jakt är den viktigaste lösningen. Vildsvinen är svåra att stänga ute från lantbruk då de både kan krypa under staket och dylikt samt hoppa över. Detta vilt orsakar skador då de äter på grödor och när de trampar sönder grödor vid födosök. Enligt LRF är uppäten/nedtrampad vete samt skador på gräsvall orsakade av vildsvin vanliga och det sistnämnda är en av de värsta skadorna en lantbrukare kan vara med om p.g.a. jordburen smitta som kan kontaminera gräset. Respondenten hänvisar till undersökningar som gjorts ang. kostnader orsakat av vildsvin och nämner 840kr per hektar i skadekostnader. Respondenten menar att vildsvinen är svårast att göra någonting åt p.g.a. av deras häftiga reproduktion. Ohyra som löss kan till skillnad från vildsvin bekämpas kemiskt,

men lokalt kan gäss, tranor och hjort vara större skadegörare än vildsvin. Gällande ledarsugga anser respondenten att den individens roll inte är särskilt viktig gällande förstörelse på lantbruk, den kan alltså skjutas. Ett starkt jakttryck bör ske på vildsvin för att motverka problemen som de tillför, anser respondenten. Det ska likväl finnas avsättning för dödade vildsvin på viltslakterier annars blir jakttrycket lägre. Respondenten anser inte att vildsvin har något egenvärde och att Sverige har klarat sig bra utan dem i 250 år, då de var utrotade i landet. Vildsvin är, enligt respondenten, en risk för människor och djur med trikiner, salmonella och diverse influensor. Dock anser inte LRF att vildsvin ska utrotas, p.g.a. Regeringens beslut om vildsvin som svensk art men anser att all utfodring ska förbjudas förutom vid åteljakt. Jaktmetoderna bör förenklas så att det går att jaga från bil och med ett större spektrum av fällor. Utfodringen kan, enligt respondenten, dra till sig vildsvin och med jägares vilja att utfodra, blir dessa delade meningar en intressekonflikt mellan jägare och lantbrukare som gör det svårare att samverka i vildsvinsproblematiken.

8.3. Jägare.

8.3.1. Jägare 1

Jägaren ansåg att vildsvin kan orsaka stora skador i lantbruk, men för tillfället finns det inte för många vildsvin i området. Utfodring till vildsvin bör enbart ske under svåra vinterförhållanden, vid åteljakt samt för att avleda vildsvin från grödor. Jägaren ansåg att det var oetiskt att skjuta en sugga med kultingar, men jakt på ledarsugga hade han ingen åsikt om. Jakt är en livsstil enligt jägaren och han har aldrig mött ett aggressivt vildsvin förutom vid eftersök. Jägaren har skadeskjutit ett vildsvin och inte hittat det en gång och tjänar inga pengar på jakten. Förslag på effektivare jakt är enligt jägaren att slå ihop jaktlag till ett större för mer samverkan mellan jägare.

8.3.2. Jägare 2

Denna jägare anser att vildsvin orsakar problem om de är för många, men för tillfället är det inte det. Utfodring bör minskas enligt jägaren, det ska enbart ske som stöd vid stränga vintrar. Utfodringen bör bestå av naturprodukter, inte av wienerbröd m.m. som det gör idag. Idag sker utfodring av många oseriösa jägare, enligt jägaren, på fel ställen vilket får vildsvin att förstöra grödor. Jakt innefattar både viltvård och hobbyverksamhet för denna jägare. De aggressiva vildsvinen jägaren mött har varit skadade, oskadade har inte varit aggressiva. Jägaren anser att ledarsugga inte ska skjutas då flocken kan orsaka mer skador på jordbruk. Jägaren har själv inte skadeskjutit ett vildsvin men har hört talas om det och tjänar inte pengar på jakt. Jägarens förslag på effektivare jakt är att öka samverkan mellan jaktgrannar och med respektive markägare/lantbrukare. Lämpliga hundar är viktiga vid jakt, inga hundar som biter ihjäl kultingar ska användas.

8.3.3. Jägare 3

Jägaren anser inte att det är för många vildsvin i området och de orsakar inga problem. Utfodring vid jakt får, enligt jägaren, vildsvin att hålla sig till den födan och går därmed inte in på lantbruk. Annan utfodring har jägaren ingen åsikt om. Ledarsuggan ska enligt jägaren, inte skjutas då mer skador på jordbruk kan förekomma. Jakt är en hobby enligt jägaren och

har aldrig mött ett aggressivt vildsvin samt inte skadeskjutit ett. Jägaren vet dock att skadeskjutningar på vildsvin sker. Jägarens jakt är enbart en kostnad och har inga förslag på effektivare jakt.

8.3.4. Jägare 4

Jägaren anser att det är problem med vildsvinen i området då de förstör grödor, men skadorna kanske inte minskar i något större omfattning om antalet vildsvin minskar om de föredrar odlade grödor. Jägaren anser inte att vildsvin ska utfodras, de är ämnade att äta det som finns i skogen, men jägaren ser inget större fel i utfodring. Ledarsuggan bör eventuellt inte skjutas, om den försvinner kan förstörelsen på lantbruk öka, men det är egentligen inget jägaren känner till. Jägaren anser att jakten är ett naturligt sätt att skaffa mat och har aldrig mött ett aggressivt vildsvin. Jägarens jaktlag har skadeskjutit ett vildsvin och jägaren tjänar inga pengar på jakt. Jägarens förslag på effektivare jakt är mörkersikten och anser att jakttrycket behöver öka på området.

8.3.5. Jägare 5

Jägaren anser att vildsvinen inte orsakar problem för området, dock har vissa lantbrukare problem lokalt med vildsvinsförstörelse. Utfodring bör enligt jägaren enbart ske vid jakt och inte för att vildsvin ska öka i antal. Jägaren anser att vildsvinen ska utfodras med naturliga råvaror, inte godis m.m. Jägaren har ingen åsikt av jakt på ledarsugga. Jakten är varken en hobby eller viltvård, det är en del av livet för jägaren. De bästa jaktmetoderna är enligt jägaren åteljakt och ha med hund vid jakt och jägaren har inte skadeskjutit ett vildsvin. Jägaren har inte mött ett aggressivt vildsvin, tjänar inga pengar på jakten och anser inte att jakttrycket bör öka i området.

8.3.6. Jägare 6

Jägaren anser att vildsvin kan innebära problem för spannmål då de går i mjölkmodnad och anser att vildsvinens antal är på hanterbar nivå. Utfodring kan ske vid jakt och stora mängder lastbilslast bör inte skickas in i skogarna som det görs idag. Jägaren matar rådjur ibland vilket vildsvin eventuellt äter av. Jägaren har själv erfarenhet av att jakt på ledarsugga orsakar större problem för lantbruk då övriga vildsvin betar sig mer oförsiktigt åt och anser därför att denna individ ska skonas. Jakten är en kombination av hobby och viltvård. Jägaren har inte mött ett aggressivt vildsvin och har aldrig skadeskjutit ett samt betonar vikten av att ha med hund vid jakt för att söka efter det skadade vildsvinet. Jägaren tjänar inga pengar på jakten.

8.4. Lantbrukare

8.4.1. Lantbrukare 1

Växtodling, skogsbruk, nötkreatur, fastigheter och jakt är lantbrukarens områden. Lantbrukaren har ibland problem med vildsvin då de bök upp växande gröda men kronhjort är ett större problem då de äter upp lantbrukarens skog. Vildsvinen bör inte utrotas men begränsas kraftigt. Metoder som är prövade är viltstängsel, som inte fungerade och elstängsel som fungerar ganska bra. Lantbrukaren tror inte att jakt på ledarsugga kan medföra större skador på lantbruk och anser att det är viktigt med jakt på hondjur för att populationen ska

minska, dock ej sugga med kultingar. Utfordring kan ske på vintrar och i skogen för att avleda dem från grödor. Utfordring för att de ska öka i antal är fel. Lantbrukaren är jägare och anser att bättre organiserad jakt behövs, samt hårdare jakt.

8.4.2. Lantbrukare 2

Lantbrukaren är mjölkbonde och anser att vildsvin är ett stort problem i området, de bökar sönder vallar och äter upp gröda på våren. Att utrota vildsvin kan vara ett bra alternativ, eller att de minskar kraftigt i antal. Lantbrukaren anser att jakt är den enda metod som fungerar, dock ger det en liten effekt på skadegörelse. Stängsel har inte prövats men anses inte vara möjligt. Lantbrukaren har ingen åsikt ang. ledarsuggans viktighet i flocken och anser att vildsvin aldrig ska utfodras. Lantbrukaren är jägare och förslag på egna lösningar är ökad jakt och stora fällor för vuxna vildsvin.

8.4.3. Lantbrukare 3

Lantbrukaren har vall- och betesmarker. Problem med vildsvin sker för tillfället i stort sett varje dag, de bökar upp jord och det är ett stort problem för lantbrukaren. Att utrota vildsvinen anser lantbrukaren inte är ett alternativ men stammen bör minskas kraftigt. De metoder som är provade är elstängsel som måste vara lägre än 20 cm från marken och högre än 40 cm, annars kryper vildsvin respektive hoppar över stängslet. Skydds jakt utförs ibland, dock tidskrävande och under nattetid. Åka efter vildsvin med bil och traktor, tuta och blinka. Springa efter vildsvin och skrika samt sparka på dem. Hylkor använder lantbrukaren ibland, en uppblåsbar manick som blåser upp med lampor när någon närmar sig den, vilket skrämmer iväg vildsvin. Den måste dock flyttas ofta för vildsvinen lär sig med tiden att den inte är farlig. Lantbrukaren anser inte att ledarsuggor längre finns i flockarna i området och det finns för tillfället för många vildsvin. Det finns inga flockar som håller ihop, de splittras ofta, ingen hinner lära sig att lantbruk är farligt. I slutet på 1990-talet fanns det en ledarsugga i en flock i närheten av lantbrukarens lantbruk, den flocken var mycket skygg och vågade inte närma sig lantbruket. Lantbrukaren tror inte att ett försvinnande av ledarsugga ökar skaderisken för lantbruk utom att det är själva storleken på stammen som orsakar försörelse. Utfordring har provats för att avleda vildsvin från lantbrukarens lantbruk, det som skedde var att det var ett dominant vildsvin som inte lät de andra äta på utfodringsplatsen vilket fick de andra att söka sig till närstående platser, vilket blev lantbrukarens lantbruk. Lantbrukaren anser att vildsvin ska äta den föda som finns i skogen och de ska inte äta godis som de utfodras med idag och har gjorts tidigare. Lantbrukaren är jägare och förslag på lösningar är att få skjuta från traktor då vildsvin inte är rädda för traktorer samt bättre samverkan mellan jägare. I närområdet finns flera jägare med helt olika åsikter, ett jaktlag vill utfodra så stammen ska växa, ett annat lag vill skjuta vilka vildsvin som helst, ett annat lag vill enbart skjuta de vildsvin som genererar minst slakkostnader m.m. Dessa skilda åsikter minskar tilliten hos lantbrukaren för många jägare och kontakten med dessa skapar irritation.

8.4.4. Lantbrukare 4

Lantbrukaren odlar spannmål och har problem med vildsvin som bökar och trampar sönder grödor. Vildsvin kostade, enligt 12 lantbrukare i området, 677 kr/hektar under 2012. När de

bökar kommer jord och sten upp som kan bidra till maskinhaveri. Tranor och kronhjort är likväl till besvär och lantbrukaren anser inte att det är realistiskt att utrota vildsvin. Lantbrukaren har jakttillstånd på arrendet vilket är till besvär och anser att hård jakt är viktigt. Utfodring bör endast ske vid jakt och lantbrukaren anser inte att ledarsuggor har en viktig roll utan betonar viktigheten i att många vildsvin ska skjutas. Elstängsel använder lantbrukaren under sommartid vilket denne anser fungera bra. Egna lösningar på problemet är att stoppa utfodring och öka jakten. Markägare säljer gamla grödor till jägare som utfodrar vildsvin. Medlemmar i LRF säljer jaktarrende vilket kan få dem att vara för utfodring.

8.4.5. Lantbrukare 5

Lantbrukaren arbetar med jord-och skogsbruk. Lantbrukaren har inga problem med vildsvin, dock med insekter. Lantbrukaren anser att vildsvin ska utrotas och ett bra vildsvin är ett dött vildsvin. Ledarsuggan ska enligt lantbrukaren inte skjutas, dock bör hård jakt äga rum på vildsvin och de ska inte utfodras. Lantbrukaren är jägare likväl.

8.4.6. Lantbrukare 6

Lantbrukaren har växtodling och skog. Problem finns med hjort och vildsvin, dock stort problem med vildsvin som förstör grödor och kräver extra arbete. Lantbrukaren anser att vildsvin ska utrotas och har provat stängsel på lantbruket, men det hade vildsvinen sönder. Jakt är det enda som fungerar men det har dock bara effekt för stunden. Ledarsugga spelar ingen roll- vildsvin ska skjutas. Utfodring ska inte ske även fast det är i avledande syfte, det har provats och vildsvinen åt lantbrukarens grödor ändå. Lantbrukaren är jägare och egna lösningar är hårdare jakt.

8.4.7. Lantbrukare 7

Lantbrukaren har spannmål och har inga problem med vildsvin. Vildsvin ska utrotas p.g.a. Sverige har nog med vilt. Lantbrukaren har inte provat olika metoder då denne inte har några problem med vildsvin. Lantbrukaren anser att ledarsuggan kan skjutas, det spelar ingen roll. Vildsvin ska inte utfodras, i området sker intensiv utfodring av jägare för att vildsvinen ska öka i antal vilket lantbrukaren inte förespråkar. Detta minskar lantbrukarens tillit för jägare och framkallar irritation vid kontakt med jägare. Lantbrukaren är ingen jägare och egna lösningar är att få jakten så hård att vildsvin utrotas.

8.5. Tabeller

8.5.1. Tabell 1

Jägare 6 totalt	Ja	Nej	Vej ej
Problem med vildsvin i området?	1	4	1
Utfodra? (Ej i jaktsyfte)	2	3	1
Skadeskjutit vildsvin?	2	4	0
Ökad jakt?	1	5	0
Jakt - en hobby eller viltvård?	1 svarade hobby	3 svarade livsstil	2 svarade hobby och viltvård.
Skjuta ledarsugga?	0	3	3
Förslag på effektivare jakt.	Hund ska närvara vid jakt, slå ihop jaktlag till ett större lag, öka samverkan mellan jägare och markägare, tillåta jakt med mörkersikten, åteljakt är en bra jaktmetod, vildsvin ska inte matas med godis, etik är viktigt.		

8.5.2. Tabell 2

Lantbrukare 7 totalt	Ja	Nej	Vet ej
Problem med vildsvin i lantbruket?	5	2	0
Ökad jakt?	7	0	0
Utfodra? (Ej i jaktsyfte)	1	6	0
Utrota vildsvin?	4	3	0
Skjuta ledarsugga?	5	1	1
Är jägare?	5	2	0

8.5.3. Tabell 3. Procentantalet anger ”ja” svar

Variabel	Jägare	Lantbrukare
Problem:	17%	70%
Utfodra:	33%	14%
Ökad jakt:	17%	100%
Skjuta ledarsugga:	0%	71%
Bättre jaktsamverkan:	50%	28%

8.5.4. Tabell 4. Lantbrukares beprövade metoder

Metod	Antal som prövat/ ägt rum i närheten av lantbruk	Utvärdering av metod
Viltstängsel.	2	Fungerar inte enligt dessa.
Elstängsel.	3	Fungerar ganska bra enligt två lantbrukare; enligt den tredje fungerar det vid vissa mått.
”Hylka” (en avskräckande uppblåstbar sak med lampor)	1	Fungerar ganska bra, måste dock flyttas ofta.
Jaga med bil, springa och skrika och liknande.	1	Kortsiktig lösning.
Jakt.	7	Två lantbrukare menar att jakt ger liten effekt och resterande anser att jakt är en bra förvaltingsåtgärd.
Utfodring i avledande syfte, inga avstånd är uttalade.	3	För två lantbrukare var erfarenheterna om metoden negativ men den tredje lantbrukaren hade en positiv erfarenhet.
Egna lösningar.		Bättre organiserad jakt, hårdare jakt, stoppa utfodring helt, avledande utfodring, stora fällor, vildsvin ska inte matas med godis, skjuta från traktor, bättre samverkan mellan jägare, selektiv jakt på hondjur.

Det går att utläsa en ganska fientlig känsla för vildsvin hos samtliga lantbrukare och samtliga respondenter anser att jakten är ytterst viktig gällande förvaltning av vildsvin. Enligt tabell 3 syntes snarlika åsikter gällande utfodring och bättre jaktsamverkan. Gällande problem med vildsvin i området hade fler lantbrukare än jägare problem. Samtliga jägare ansåg att ledarsuggor inte ska skjutas medan fem lantbrukare ansåg att denna individ kan skjutas utan att det ska orsaka några problem. Inom variabeln ”ökad jakt” syntes den främsta åsiktskillnaden, samtliga lantbrukare ansåg att jakten bör öka medan enbart en jägare höll med. Två lantbrukare som inte hade några problem med vildsvin i arbetet ansåg att vildsvin bör utrotas. Tre lantbrukare hade problem med vildsvin och ansåg inte att de skulle utrotas. Två lantbrukare och tre jägare anser att bättre jaktsamverkan bör ske. Jägareförbundet anser att vildsvinstammen ska öka på vissa regioner och att vildsvin ska utfodras. LRF anser inte att vildsvinstammen ska öka någonstans, samt vill ha ett utfodringsförbud.

9. Crop-raiding: Lösningar på konflikten.

Hantering av konflikten mellan vilda djur och människor kan orsaka förändringar gällande bevarandet av arter, uppfattningar av naturen, djurs välbefinnande samt ekonomiska och politiska angelägenheter gällande naturresurser (Sillero-Zubiri m.fl. 2006). Detta visar betydelsen i att metodhanteringen av ett "crop-raiding" problem är av stor vikt gällande flera aspekter som nämndes ovan. Historiskt och fortfarande i stor skala används dödliga metoder för att lösa dessa problem, då metoderna blivit olagliga eller impopulära har intresset vaknat för icke-dödliga metoder. Vid jämförande av dödliga- och icke-dödliga metoder kan två frågor ställas innan, för det första; hur stort är det egentliga problemet och vilka är förslagen på lösningar? För det andra; hur jämförs metoderna inom aspekterna kostnadseffektivitet, "hållbar utveckling" och sociopolitisk acceptans? Dessa frågor blir inte bara tekniskt svårbesvarade utan även intellektuellt och etiskt, enär naturvärden innefattar mer än monetära dimensioner. Primater och klövdjur tenderar att orsaka mer skada då de odlade grödorna växer inom deras habitat eller i närheten av det. Konflikten bottenar i ekologiska, sociala och politiska faktorer. Djur som orsakar skada på grödor kan i vissa fall skada eller ha ihjäl lantbrukare, i norr-östra Indien 2004 dödades mer än 1150 lantbrukare och 370 elefanter i konfliktens namn (Sillero-Zubiri m.fl. 2006). Utöver den vetenskapliga förståelsen av förstörelsen orsakat av vilda djur är människors uppfattningar om konflikten viktig, gällande val av förvaltningsmetod. Dessa uppfattningar skapas främst vid katastrofala händelser snarare än vid vanliga och småskaliga händelser. Både samtal med grannar och upplevelser från tidigare generationer kan förstora människors uppfattningar gällande djurens förstörelse på bl.a. grödor, mark och förlust av boskap. Människor från berörda regioner lägger ofta större vikt på deras uppfattningar medan beslutsfattare och forskare lägger större vikt vid vetenskaplig forskning. När val av förvaltningsmetoder utarbetas behöver man likväl ta hänsyn till lantbrukares tolerans som de påverkade djurslagens tillstånd. Toleransen gällande förstörelse orsakat av djur hänger ihop med socioekonomiska faktorer, vilka metoder som är lagliga och lantbrukares enskilda sårbarhet/utsatthet samt möjligheten att kunna odla alternativa grödor. De människor som klagat högt och värst behöver inte vara de som påverkas mest utom de med en hög röst. När det gäller problem med djur som har hög abundans brukar resultatet av förvaltningen vara att minska kontakten med djuren eller att minska förstörelsen. När det gäller en konflikt med en hotad djurart bör utfallet bli att försöka skydda arten och att skifta mellan hållbara lösningar så populationen växer till sig igen. Det går att uttrycka problem med "crop-raiding" som reducerbara och icke-reducerbara, den förstnämnda går att mildra på något sätt men inte den sistnämnda. Det icke-reducerbara problemet behöver sedan delas in i delar som kan anses vara uthärdliga och outhärdliga. En lantbrukare kan vara villig att betala en kostnad för vissa skador, det priset hänger ihop med dennes tolerans till djuret som i sin tur hänger ihop med utbildning och personliga åsikter (Sillero-Zubiri m.fl. 2006). Det kan sedan finnas tre utfall av en konflikt mellan vilda djur och lantbrukare, det ena är att kontrollera problemet, oftast med dödliga metoder. Det andra är att lantbrukare blir kompenserade för förlusterna och det tredje är att lantbrukarna helt enkelt får acceptera situationen. För att öka lantbrukares tolerans för de vilda djuren finns det tre exempel på förlag enligt Sillero-Zubiri m.fl. (2006):

1. Förhindra eller reducera tillfällena där vilda djur och människor möts med exempelvis barriärer, vakter m.m.
2. Fokusera på de djurindivider som orsakar problemen med exempelvis dödliga metoder, avskräckningsmetoder och förflyttning m.m.
3. Genom ekonomiska incitament knutna till bevarande av arter, däribland kompensation för förluster och legala avskjutningar m.m.

Attityder kan förändras från tolerans till fientlighet från en generation till en annan, vilket är något som hänt i Indien på senare tid. En äldre invånare i Västbengalen menade att de elefanter som orsakar förluster av grödor skall skonas för att fenomenet var enligt denne, ett sätt att betala skatt till naturen, precis som man gör till sin stat. Dock två generationer senare i samma by, ansåg flera yngre invånare att de elefanter som tog deras grödor skulle jagas till döds. Som tidigare nämns kan utbildning öka toleransen för vilda djur samt minska konflikten emellan, då en människa ofta värderar ett djur beroende på vad hon vet om det. Människans likgiltighet för naturens processer är en stor orsak i problemen med bevarandet av arter, tillsammans med habitatförlust och överexploatering. Denna likgiltighet bottnar troligtvis i okunskap. Kompensationsprocesser som bör användas vid "crop-raiding" problem kan dock inte lösa det huvudsakliga problemet, vilket är konkurrens om resurser. För att de ska vara effektiva och mildra problemets omfång behöver de ha institutionell support, klara riktlinjer, snabb och noggrann verifikation på skador, snabb, rättvis och tillräcklig utbetalning samt noggranna utvärderingar. Exempel på hur kompensation kan gå väldigt fel är vid ett tillfälle i Israel då lantbrukare förgiftade boskap i syfte att få döda vargar, vilket resulterade i att utrotningshotade fåglar dödades (Sillero-Zubiri m.fl. 2006).

Metoder som reducerar djurens fertilitet kan vara ett alternativ vid djur med stor abundans. Vid försök att förflytta djur till andra regioner har visat sig vara problematiska, djur hittar efter en tid ofta tillbaka till sin hemort och återvänder. Detta gäller exempelvis elefanter i Västbengalen och vargar i USA (Sillero-Zubiri m.fl. 2006). Vid användning av icke-dödliga metoder kan de visa sig vara mer effektiva än dödliga då de förstnämnda fokuserar på den "skyldiga" individen, då långt ifrån samtliga individer inom en art utövar crop-raiding. Metoder som gäller då, som tidigare nämnts, är el chocker, ljud och ljus effekter m.m. När de dödliga metoderna handlar om en slumpvis jakt i deras naturliga habitat och inte en form av skydds jakt som främst fokuserar på "skyldiga" individer, är de individer som faller offer inte alltid "skyldiga". Den troligtvis bästa metoden för att skrämja bort djur från grödor är mänsklig närvaro och övervakning av mark, vilka båda är icke-dödliga metoder. Kostnadseffektiviteten gällande människor som vakter, har dock inte undersökts särskilt mycket. Människor som arbetar som vakter runt jordbruk används runt olika delar av världen och kräver ingen större investering eller kapital. Grödor som djur tycker särskilt om bör inte sättas i kanten av något fält, utom så exponerat som möjligt. När detta problem bottnar i en konkurrens om resurser följt av att människan dominerar på de allra flesta regioner runt om i världen får många djurarter det svårare. Att ha som förväntning att ingen skada får ske på sitt lantbruk kan vara svårt att få till realistiskt. En kompromiss av något slag är oundvikligt för att på något sätt minska denna typ av konflikt (Sillero-Zubiri m.fl. 2006).

10. Diskussion

Enligt mina resultat behöver man inte vara drabbad av vildsvinskadorna för att ha negativa känslor till djuret samt att ha en vilja att denna art ska utrotas. Skadornas storlek behöver likväl inte öka med konfliktens storlek mellan lantbrukare och vildsvin men det är en stark orsak till ökad konflikt. Jag tror att kunskapen kring detta djur behöver öka hos samtliga aktörer för att kunna arbeta mot ett gemensamt mål med samverkan mellan olika behöriga. Jakten verkar utifrån resultaten, främst ifrån lantbrukarnas åsikter, inte särskilt välorganiserad med jaktlag med olika åsikter, speciellt gällande utfodring. Vid stor utfodring, som sker på olika ställen kan storleken på vildsvinstammen öka vilket kan öka konflikten mellan lantbrukare och vildsvin, lantbrukare och jägare, men även mellan jägare och jägare. Att utfodra med godis och liknande som äger rum på olika ställen, talade många av mina respondenter emot, troligtvis med en etisk aspekt. De ansåg inte att de var lämpligt att vildsvin åt sådan typ av föda. Etiken på vildsvinsjakt tror jag är av ett lägre slag än jakt på andra djur p.g.a. att vildsvinen verkar vara oönskade på många håll. Tack vare den höga reproduktionen går det att utöva högt jaktryck på vildsvin utan att populationen blir hotad. Ingen av jägarna ansåg att jakt enbart handlade om viltvård, det var antingen en hobby, livstill eller en kombination av hobby och viltvård. Därmed avläser jag att jakten är, för samtliga jaktrespondenter, en frivillig aktivitet som ingen vill mista. Ingen av jägarna bör därför vilja att vildsvin ska försvinna från området. Lantbrukare som utsätts för vildsvinsskador anser jag står ganska handfallna då det inte finns någonstans att rapportera eller tillgänglig kompensation att få. Lantbrukaren får ofta ensam försöka lösa problemen med skrämsemetoder, stängsel och jakt. En respondent hade inte provat någon typ av stängsel men var övertygad om att detta inte fungerade, vilket kan vara en förutfattad mening att problemet är icke-reducerbart oavsett förvaltningsåtgärd. Jag kan tänka mig att detta problem är icke-reducerbart på vissa håll med stor vildsvinstam, men vildsvinsskadorna är även starkt ojämnt fördelade i landskapen vilket kan få vissa metoder att fungera på vissa platser men inte på andra. Att använda olika stängseltyper säsongsvis då vildsvin är mer aktiva, under vår och sommar bör kunna minska skador till en viss del. Enligt Geisser m.fl. (2004) kunde skadorna på lantbruk inte signifikant minska med hjälp av elstängsel. Enligt en lantbrukarrespondent med stora vildsvinsproblem kunde vildsvin krypa under ett stängsel som var högre än 20 cm från marken och hoppa över 40 cm från marken. Detta betyder att måtten Geisser m.fl. (2004) använde vilka var 20-40 cm (vildsvin kan hoppa över) och 50-70 cm (vildsvin kan krypa under) inte var anpassade för vildsvinens fysiska förutsättningar. Att lantbrukare provar olika metoder tror jag kan vara ett bra alternativ, för att kunna utvärdera vilka metoder som fungerar på just sin egen mark. Mänsklig vakt av grödor är en av de effektivaste metoderna för att utesluta djur från grödor, dock är arbetskostnaden i Sverige så hög att det kan innebära för höga kostnader i förhållande till kostnader på skador. Som skrivet ovan är kostnadseffektiviteten gällande mänsklig vakt inte vida undersökt. Lantbrukarna själva arbetar dagtid och har därför liten möjlighet att vakta sina grödor nattetid. Förvaltningsåtgärddar gällande ”crop-raiding” problem bör vara anpassade för det specifika djuret för att få effekt, exempel rätt stängselmått. Ett sätt att motverka effekten av konkurrensen mellan arterna människan och vildsvin är att utfodra vildsvinen då föda är den konkurrerande resursen. Att utfodra vilt kan kallas viltvård. I praktiken verkar det dock inte fungera särskilt väl då vildsvin lockas från främmande områden till

utfodringsplatsen som ska vara i avledande syfte. Vildsvinen kan likväl börja se sig omkring och upptäcka det närliggande området vilket kan vara ett lantbruk. En lantbrukare berättade att han sett ett dominant vildsvin som inte lät de andra äta på utfodringsplatsen vilket gjorde att de fick söka sig vidare, dvs. till lantbrukarens lantbruk. En utfodring kan likväl fungera illa om vildsvinen föredrar grödor på lantbruk framför utfodringen, förenligt med rationella val väljer vildsvinen den föda de helst vill ha, oavsett vidtagna åtgärder för att motverka effekten av mellanartskonkurrensen. Vildsvin har även en stark anpassningsförmåga gällande födointag samt en hög reproduktionskapacitet vilket inte bör förutsätta ett extra stöd som utfodring. Orsaker till jakt kan vara att det är ett sätt att införskaffa sig viltkött om jägaren i fråga hellre föredrar det än industriproducerat kött. Det kan även handla om ett sätt att hjälpa ekosystemet att skörda naturens bytesdjur i avsaknad av naturliga predatorer, vilket även det kan kallas för viltvård. Detta för att bl.a. gynna bytesdjuret självt, då det blir för många av en och samma art utan någon typ av populationskontroll kan födan börja minska. Även andra arter som äter liknande föda kan likväl få brist på föda. Det låter aningen märkligt att kraftigt utfodra vildsvin för att de ska öka i antal för att sedan försöka skjuta dem när vildsvinssituationen är känslig hos flera aktörer och handlar den typen av jakt om viltvård?

Tränad hund bör finnas med vid varje jakttillfälle för att eftersöka efter det skadeskjutna vildsvinet som kan springa iväg efter att ha blivit skjutet. Dock skadas hundar i samband med eftersök p.g.a. vildsvin kan bete sig aggressivt då det är skadat. Jaktlag bör vara i en lagom storlek med god kommunikation för att effektivt kunna eftersöka det skjutna vildsvinet. Jaktlag bör sträva efter samma mål och jaga på liknande sätt för att undvika en större vildsvinstam och konflikter mellan lantbrukare och jägare men även mellan jägare. Jägare som jagar på olika sätt, jagar olika vildsvinsindivider, verkar ha en provocerande effekt på de båda grupperna och flera anser att bättre jaktsamverkan bör ske. När ett vildsvin faller offer för jakt, på ett lantbruk eller i andra miljöer som exempelvis i skogen, är det inget som tyder på att inte andra vildsvin kommer och orsakar skada i lantbruk senare. Om jakt på en vildsvinsflock skulle ske på ett lantbruk kan det ha en avskräckande effekt på de överlevande individerna och de kan börja förknippa området med fara och därmed undvika det (Thurfjell 2011). Det kräver i sin tur en typ av förståelse för att göra denna association, vilket yngre individer kan ha svårare med då deras hjärnor inte är helt utvecklade. Jag skulle således förespråka ökad forskning gällande ledarsuggans roll i det matriarkala flocklivet, då det fanns delade meningar om denna individs viktighet bland respondenterna. Vissa var säkra (dock enbart jägare!) på att om ledarsuggan försvinner orsakas mer förstörelse men andra ansåg att den individen kunde skjutas utan problem. Då denna individ är den äldsta i flocken bör hon därmed ha mycket erfarenhet att lära ut till de andra vildsvinen, vilka områden som ska undvikas exempelvis. En lantbrukare hade för ca 20 år sedan en flock med en ledarsugga, då höll sig vildsvinen borta från lantbruken, vilket de inte gör idag med frånvaro av ledarsugga. Det är jägare själva som menar att denna individ ska skonas, jag kan inte hitta några skäl till hur de skulle kunna vinna något på att gå ut med denna information. De ger alltså jaktrestriktioner till sig själva och det är inte olagligt att skjuta en ledarsugga. Denna information kan främst böttna i jägares erfarenheter, dock hittade jag inga vetenskapliga studier gällande detta. Förenligt med försiktighetsprincipen bör ledarsuggan skonas, som respondenten på Jägareförbunden ansåg. En aspekt som kan leda till en minskad vildsvinstam

är att etablera predatorer i vildsvinsrika områden. Jakt är den främsta dödliga effekten på vildsvin vilket kan ses som en brist på naturliga predatorer. Med tanke på den kroppshyddade ett adult vildsvin har är det säkerligen inget lätt byte, därför tror jag att kultingar är de individer som främst skulle falla offer för predatorer vilket därmed skulle kunna kontrollera populationen eventuellt tillsammans med jakten.

11. Slutsatser

11.1. Hur arbetar lantbrukare och jägare med vildsvinsproblematiken?

Jägare arbetar med både jakt och utfodring. De vill att det ska finnas jakttillfällen och har ingen vilja att vildsvinstammen ska minska i ett större omfång. Detta beror dock på om jägarens huvudsakliga arbete är lantbruk som utsätts för vildsvinsförstörelse vilket kan få denne att vilja att vildsvinstammen ska minska i ett större omfång. Därför sker troligtvis utfodring men även skillnader gällande val av jaktmetoder och selektiv jakt utformas utifrån jägarens rationella val, vad denne anser vara det bästa sättet. Det kan få jägare att handla olika. Jägare har olika åsikter gällande utfodring, då vissa anser att det ska ske och andra inte. Åsikten gällande omfånget på utfodringen varierar kraftigt mellan jägare.

Lantbrukare provar olika metoder och får använda dem främst säsongsvis, vid vår och sommar då grödorna mognar. Mogna grödor är vanligen extra attraktivt för vildsvin. Elstängsel och viltstängsel används, elstängsel är mer uppskattat av lantbrukare. Jakt är en viktig lösning anser samtliga respondenter vilket två lantbrukare ansåg att jakten enbart är en kortsiktig lösning. Samtliga lantbrukares respondenter utom en ansåg att vildsvin inte skulle utfodras. Det fanns lantbrukare bland respondenterna som inte ansåg att några andra förvaltningsmetoder förutom jakt är värda att prova. Lantbrukare kan varken rapportera någonstans eller få ersättning för vildsvinskadorna och en spänd relation gentemot jägare kunde jag känna av, främst gällande utfodringsaspekten.

11.2. Är det en konflikt mellan lantbrukare och jägare?

Gällande ökat jakttryck råder det olika åsikter om enligt respondenterna, lantbrukare vill ha ett större jakttryck men jägarna verkar vara nöjda med det nuvarande läget. Flera lantbrukare och jägare har sett utfodringsplatser som enligt dem bestod av fel föda som godis och även i för stora mängder. Samtliga lantbrukare utom en ansåg att vildsvinen enbart skall äta det som naturen erbjuder dem vilket orsakar en konflikt mellan lantbrukare och utfodrande jägare. Det fanns även en konflikt då det finns jägare som anser att enbart vissa vildsvin är värda att skjutas, p.g.a. av dess vikt och slaktkostnader. Flera lantbrukare ansåg även att jägare hade förstorat upp ledarsuggans viktiga roll i flocken och ansåg att fler vildsvin måste skjutas. Det fanns även åsiktsskillnader mellan jägare då de hade olika åsikter om jakttryck men främst gällande utfodring. Inom denna aspekt kunde jag utläsa en konflikt mellan jägare då de fanns starka åsikter emot utfodring. Gällande min hypotes verkar den stämma in på verkligheten, jägare vill inte minska jakttillfällen och lantbrukare vill inte ha vildsvin i närheten av sitt lantbruk.

11.3. Är konflikten större på organisationsnivå?

De enskilda intervjuade jägarna ansåg inte att vildsvinsstammen bör öka, utan att jakt var en viktig förvaltningsåtgärd. Respondenten på Jägareförbundet ansåg dock att vildsvinstammen bör öka på vissa områden. Ingen lantbrukare eller respondenten på LRF ansåg att vildsvinstammen bör öka. På individnivå handlade konflikten om huruvida jakttrycket skall öka eller ej, ingen jägare eller lantbrukare av respondenterna ansåg att vildsvinstammen bör växa. På organisationsnivå var en ökning av storlek på vildsvinstam ett diskuterat område med klara åsiktskillnader, konflikten gällande storlek på vildsvinstam har ökat på organisationsnivå. Gällande utfodring hade jägare och lantbrukare respondenterna liknande åsikter, dock har LRF och Jägareförbundet helt skilda åsikter om denna fråga likväl. LRF anser att utfodring bör förbjudas helt och Jägareförbundet anser att vildsvin ska utfodras. Det kan hända att jägarna inte lyckas hålla nere stammen och det kan resultera i att stammen ökar med utfodringen, vilket var en farhåga hos flera lantbrukare. I takt med att vildsvinspopulationen ökar och att jägare samtidigt utfodrar bör det troligtvis kunna öka konflikten mellan lantbrukare och vildsvin eftersom denna art har intresse för jordbruksgrödor och lantbrukare kan provoceras av att den växande populationen får stöd i form av utfodring. Detta kan i sin tur leda till ytterligare konflikt mellan jägare och lantbrukare samt mellan organisationerna.

11.4. Potentiella lösningar

Elstängsel kan användas under vår och sommar vid mindre områden men krävs rätt mått och underhållning för att undvika jordfel. Att sätta elstängsel på större områden innefattar svårigheter i praktiken.

Planering av lokalisering av grödor, dessa bör inte sättas i vegetation som kan innebära gömställen för djur. Grödorna riskerar mindre skador om de planteras i en så öppen plats som möjligt och långt ifrån skogsgränser. Eventuellt byta gröda mot en som är mindre attraktiv för vildsvin.

Då ”crop-raiding” är ett universellt fenomen som flera djur utför med olika grödor samt metoder behöver varje åtgärd för att lösa problemet vara mer eller mindre specialanpassat för vederbörande djur. Att utgå ifrån djurets beteendemönster, fysiska egenskaper och förutläggningar kan vara nyckeltankar.

Utfodring bör minska kraftigt och ska det ske i avledande syfte bör det vara noga utvärderat för att inte locka vildsvin eller för att de ska öka i antal. Utfodring när grödor mognar fungerar inte enligt tidigare studier samt mina resultat, vildsvinen föredrar ofta de mogna grödorna framför den utlagda födan.

Jakt skall innebära en snabb död för vildsvin, blir ett vildsvin skadeskjutet bör det snabbt letas reda på. Ett hjälpmedel för detta är att alltid ha med hund vid vildsvinsjakt samt att ha god kommunikation mellan andra jägare. Jakten bör även ha klarare riktlinjer för jaktens mål, för att effektivt minska storleken på vildsvinstammen och minska konflikter mellan grupper. Förenligt med försiktighetsprincipen och med respekt för vildsvinens naturliga beteenden bör ledarsuggan skonas.

Ekonomisk kompensation kan vara ett hjälpmedel för lantbrukare som fått lantbruk försörda då det kan vara ett sätt att öka deras toleransnivå. Den fientliga känslan många lantbrukare har för vildsvin kan mildras om det finns tillgänglig kompensation. Konflikten mellan lantbrukare och jägare kan eventuellet även minska om kompensation implementeras.

Lantbrukare vill reducera antalet vildsvin i sitt område och jägare vill jaga, därför bör relationen mellan dessa vara god. I verkligheten finns det andra konflikter som spelar in (åsiktsskillnader om storlek på vildsvinstam och utfodring) vilket får relationen mellan dessa två grupper att bli spänd. Detta kan i sin tur orsaka att lantbrukare väljer att mer sällan kontakta jägare då de känner förtret gentemot dem. Relationen mellan dessa bör förbättras och ömsesidig tillit är viktigt för samarbete.

12. Referenslista

- Buchanan, J. & R. Tollison, (1984) *The theory of public choice – II*. The University of Michigan. 2:1-18.
http://www.google.se/books?hl=sv&lr=&id=bX3TbknHJj8C&oi=fnd&pg=PA1&dq=public+choice+theory&ots=SoMgrOnYbz&sig=aqDGhAMxWvXOQrk0LBIFTnSLyo&redir_esc=y#v=onepage&q=public%20choice%20theory&f=false Hämtad den: 2014-03-01
- Esselin, A. (2013) *Vildsvinsseminarium*. Landsbygdsdepartementet.
<http://www.regeringen.se/content/1/c6/22/89/42/1191eb2e.pdf>. Hämtad den: 2014-02-28
- Geisser, H. & Reyer H-U (2004) *Efficacy of hunting, feeding and fencing to reduce crop damage by wild boar*. Journal of wildlife management 68:939-945.
- Hardin, G. (1960) *The competitive exclusion principle*. Science 131: 1292-1297.
<http://www.math.mcgill.ca/vetta/CS764.dir/bounded.pdf> Hämtad den: 2014-03-15
- Hockings, K., (2007) *Human- chimpanzee coexistence at Bossou, the Republic of Guinea: A chimpanzee perspective*. Department of Psychology University of Stirling. 1:1-207.
- Hsiao, S., Ross, C., Hill C., & Wallace, G. (2013) *Crop-raiding deterrents around Budongo Forest Reserve: an evaluation through farmer actions and perceptions*. Fauna & Flora International, Oryx, 47: 569-577.
- Kaminski, G., Brandt S., Baubet E. & Baudoin C. (2005) *Life-history patterns in female wild boars (Sus scrofa): mother-daughter postweaning associations*. Canadian journal of zoology 83:474-480.
- Karanth, K., Gopaldaswamy, A., Prasad, P., & Dasgupta, S. (2013) *Patterns of human-wildlife conflicts and compensation: Insights from Western Ghats protected areas*. I Biological Conservation (Red. Karanth K., Gopaldaswamy A., Prasad P., & Dasgupta, S.) Elsevier Ltd 166:175-185

- Keuling, O., Stier N., & Roth M. (2008) *How does hunting influence activity and spatial usage in wild boar Sus scrofa L.?* European journal of wildlife research 54: 729-737.
- Lindblom, S. (2011) *Distribution of wild boar (Sus scrofa) damage and harvest loss in crop fields.* SLU, Department of Ecology 2011:1
- Nationalencyklopedin (2014) *vildsvin.* <http://www.ne.se/lang/vildsvin>, Nationalencyklopedin, hämtad 2014-03-04.
- Nyhus, P., Tilson R. & Sumianto (2000) *Crop-raiding elephants and conservation implications at Way Kambas National Park, Sumatra, Indonesia.* Fauna & Flora International, Oryx 34: 262-274.
- Plahn, L. (2013) *Jakt på vildsvin.* Naturvårdsverket. <http://www.naturvardsverket.se/Var-natur/Jakt/Jakt-pa-klovvilt/Jakt-pa-vildsvin/>. Hämtad den: 2014-02-17
- Schley, L. & Roper, T. (2003) *Diet of wild boar Sus scrofa in Western Europe, with particular reference to consumption of agricultural crops .I* Mammal Review (Red. Schley L. & Roper T.) Mammal Society 33: 43-56.
- Sillero-Zubiri, C., Sukumar, R. & Trevers, A. (2006) *Living with wildlife: the roots of conflict and the solutions.* I Key Topics in Conservation Biology (Red. Macdonald, D.) Blackwell publishing 1:255-267
- Simon, H. (1955) *A Behavioral Model of Rational Choice.* The Quarterly Journal of Economics, 69: 99-118. <http://www.math.mcgill.ca/vetta/CS764.dir/bounded.pdf> Hämtad den: 2014-03-03
- Tham, M. (2001) *Vildsvin – beteende och jakt.* Blida Förlag, 1:1-176
- Thurfjell, H., Ball, J. P., Åhlén, P. A., Kornacher P., Dettki, H., & Sjöberg K. (2009). *Habitat use and spatial patterns of wild boar Sus scrofa (L.): agricultural fields and edges.* European journal of wildlife research, 55: 517-523.
- Thurfjell, H. (2011) *Spatial Behaviour of Wild Boar.* Arkitektkopia AB, Umeå.
- Wretling, Clarin A. & Karlsson J. (2010) *Vildsvin: Hur stora kostnader orsakar vildsvin inom jordbruket?* Jordbruksverket rapport 2010:26 https://www.jordbruksverket.se/download/18.32b12c7f12940112a7c800023930/Rapport_26_vildsvin.pdf. Hämtad 2014-02-17

13. Bilagor

13.1 Intervjubilaga

Jägare

Jagar du vildsvin?

Vad tycker du om det? Är det svårt, äventyrsrikt?

Har du förslag på effektivare jakt?

Anser du att det finns problem med vildsvinstammen i ditt område/ jaktområde? Om ja, hur då?

Finns det för många vildsvin i ditt område/ jaktområde?

Anser du att vildsvin ska utfodras? Ej i jaktsyfte.

Känner du till om det finns konsekvenser vid jakt på vildsvin? Ex. hur stammen kan påverkas om ett visst vildsvin försvinner.

Tror du att ett vildsvin kan "angripa" lantbruk oftare om de blivit av med sin mor i unga år eller om dess ledarsugga i flocken blivit skjuten?

Är jakten ett nöje/ hobby eller är handlar det om viltvård? Vilken aspekt väger tyngst?

Har du mött ett vildsvin och har det då uppvisat aggressivitet? /eventuellt blivit attackerad?

Har du och/eller ditt jaktlag skadeskjutit ett vildsvin och sedan inte hittat det vid eftersök?

Händer det ofta, medel eller sällan?

Lantbrukare

Vad är du för typ av lantbrukare?

Hur skulle du beskriva dina problem med vildsvin?

Vad har du för personliga känslor till vildsvin?

Tycker du att dem ska finnas i Sveriges fauna som de gör idag?

Har du provat någon av dessa metoder: staket, nät, stängsel tex. med el, en betald vakt, vakthund, lampor på natten med tex. sensor, fälla eller någon typ av oljud som uppstår när någon eller något närmar sig lantbruket? Om inte, vad gör/ vad har du gjort?

Vad påverkar dina handlingar/ avskräckningsmetoder för att reducera problemet? Tycker du att det du gör får stor, medel eller liten effekt?

Matas vildsvinen med något i närheten? För att hålla sig borta från ditt lantbruk exempelvis.

Tycker du att avskjutning en bra ide? Tror du att jakt på "fel" vildsvin ex. ledarsugga, eller sugga med kultingar kan orsaka större skador på jordbruk? Att kultingarna då inte lär sig vilka områden som skall undvikas?

Är du jägare/ ingår i ett jaktlag?

Vad skulle du vilja göra för att sätta stopp för problemen, egna lösningar, tankar, kommentarer?

Borde mer resurser användas för att arbeta med detta problem?

Skulle du säga att ditt lantbruk är exponerat, dvs. att djur inte kan gömma sig i lantbruket?

Jägareförbundet

Behöver man jägarexamen och vapenlicens för att jaga vilt i Sverige?

Tror ni att det är vanligt / att det förekommer att människor skjuter djur som ej har jägarexamen och vapenlicens?

Vad är det positiva respektive det negativa med jakt på vildsvin?

Hur ser lagstiftningen ut gällande jakt på vildsvin? Vilka vildsvin får skjutas och när på året?

Anser ni att vildsvinstammen påverkas negativt om ledarsuggan dör?

Bör vildsvinsstammen öka eller minska?

Tror ni att skador på jordbruk kan öka om vildsvinsstammen kommer i obalans p.g.a. av att ledarsuggan skjutits?

Vilken lösning anser ni vara den bästa gällande att hålla vildsvinsstammen under kontroll?

Tycker ni att stammen behöver hållas under kontroll?

Det får alltså aldrig ske jakt på sugga med kultingar, men är det inte väldigt svårt att se vilket vildsvin som är sugga till kultingar. Tror du att det är vanligt att suggor med kultingar blir skjutna ändå?

Tror du att det sker mest skadeskjutningar/ många skadeskjutningar på vildsvin?

Varför tror du att kultingar föds under "fel" årstid, alltså inte under senvinter och tidig vår?

Stort jakttryck är en lösning på vildsvinsproblem nämner du som en lösning, anser Jägareförbundet att vildsvin har ett egenvärde?

Är Jägareförbundet för utfodring av vildsvin?

Hur många vildsvin finns i Sverige och hur många "ska" skjutas varje år?

Finns det en gräns för hur många vildsvin som får skjutas per år?

Övriga kommentarer?

LRF

Hur ser ni på vildsvinsproblemet gällande lantbrukare? Litet, medel eller stort? Eller övriga funderingar.

Vad är den vanligaste skadegörelsen vildsvin utför?

Vad är det värsta med vildsvinen på lantbruk?

Orsakar vildsvins förstörelse små, medel eller stora kostnader? Kan man anta en ungefärlig siffra? Ex. per lantbrukare eller kostnad för en region?

Är er uppfattning att vildsvinet är det största skadedjuret för lantbrukare? I så fall vilket är det värsta?

Vilka lösningar har provats för att lösa problemet med vildsvin under årens gång?

Vilka lösningar anser ni som förbund vara de mest aktuella/bästa?

Anser ni att jakt på vildsvin är en viktig lösning på vildsvinsproblemet?

Anser ni att jakt på "fel" vildsvin, ex. en ledarsugga eller en sugga med kultingar, kan orsaka större problem för lantbruket? Vilka funderingar finns kring denna aspekt?

Hur tänker ni runt att inte utfodra vildsvinen?

När är vildsvinen mest aktiva på lantbruk under året?

Vill LRF att vildsvinen ska utrotas?

Har vildsvin ett egenvärde?

Övriga kommentarer?